Funkcje formantów słowotwórczych

1. **Przyjrzyj się rysunkowi, a następnie uzupełnij podane niżej zdania.**

A. „Stokrotka” to miejsce, w którym sprzedaje się kwiaty, czyli

_____ .

B. „Bułeczka” to miejsce, gdzie piecze się chleb, czyli _____ .

C. „Casablanca” to miejsce, gdzie wypożycza się filmy, czyli _____ .

D. „Od deski do deski” to miejsce, gdzie _____ ,

czyli księgarnia.

E. „Błysk” to miejsce, gdzie _____ ubrania, czyli pralnia.

F. „Pączuś” to miejsce, gdzie sprzedaje się wyroby z cukrem, czyli

_____ .

G. „Traf” to miejsce, gdzie można _____ , czyli kręgielnia.

H. „Atlas” to miejsce, gdzie trenuje się siłę mięśni, czyli _____ .

I. „Delfin” _____ , czyli pływalnia.

J. „Pingwin” _____ ,
czyli lodowisko.

K. „Oaza” to miejsce, gdzie rosną palmy, czyli _____ .

L. „Słodki relaks” to miejsce, gdzie pije się czekoladę, czyli _____
czekolady.

M. „Orient Ekspres” _____ ,
czyli herbaciarnia.

N. „Smaki Afryki” to miejsce, gdzie pije się _____ , czyli _____ .

2. W poprzednim ćwiczeniu podkreśl nazwy miejsc, oddziel formant od podstawy słowotwórczej, a następnie zapisz wniosek, za pomocą jakich formantów słowotwórczych tworzymy tego typu nazwy.

_____

_____

_____

3. Połącz zamieszczone niżej rysunki z podanymi nazwiskami wybitnych Polaków. Następnie napisz, kim były lub są te osoby. Użyj formantów z nawiasów. W razie wątpliwości skorzystaj z encyklopedii.

A. Janusz Korczak – _____ (-arz)

B. Jerzy Kukuczka – _____ (-ista)

C. Robert Korzeniowski – _____ (-owiec)

D. Ignacy Łukasiewicz – _____ (-ca)

E. Adam Małysz – _____ (-ek)

F. Ignacy Paderewski – _____ (-or)

G. Franciszek Żwirko – _____ (-nik)

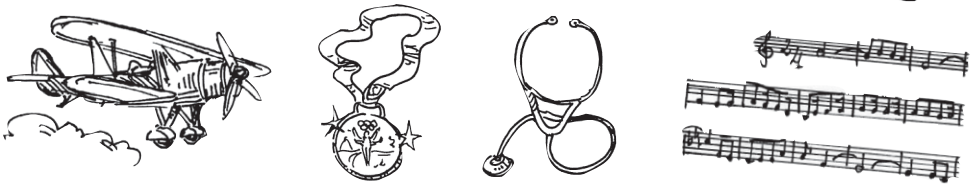

Uzupełnij wniosek.

Za pomocą formantów: _____ tworzymy nazwy

_____ _____ i _____ .

4. **Poniższe rysunki przedstawiają znane Ci doskonale sprzęty domowego użytku. Podpisz ilustracje – wykorzystaj formanty umieszczone w ramce. Podkreśl formanty w wyrazach pochodnych.**

-alnik • -ak • -acz • -nik • -aczka • -arka • -arnik

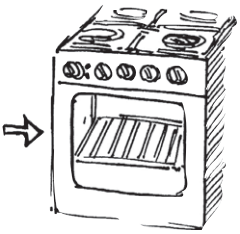

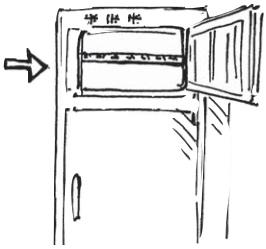

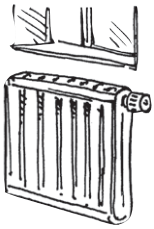

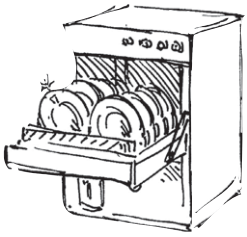

Uzupełnij wniosek.

Za pomocą formantów: _____ tworzymy nazwy _____ .

5. **Wyobraź sobie, że jesteś w pokoju trzylatka. Opisz ten pokój. Użyj nazw zdrobniałych (przynajmniej dziesięciu). Podkreśl wszystkie zdrobnienia, a następnie wypisz formanty, za których pomocą zostały utworzone.**

_____

_____

_____

_____

_____

_____

- formanty: _____

6. Rozwiąż krzyżówkę, a dowiesz się, do jakiej kategorii znaczeniowej należą odgadnięte wyrazy.

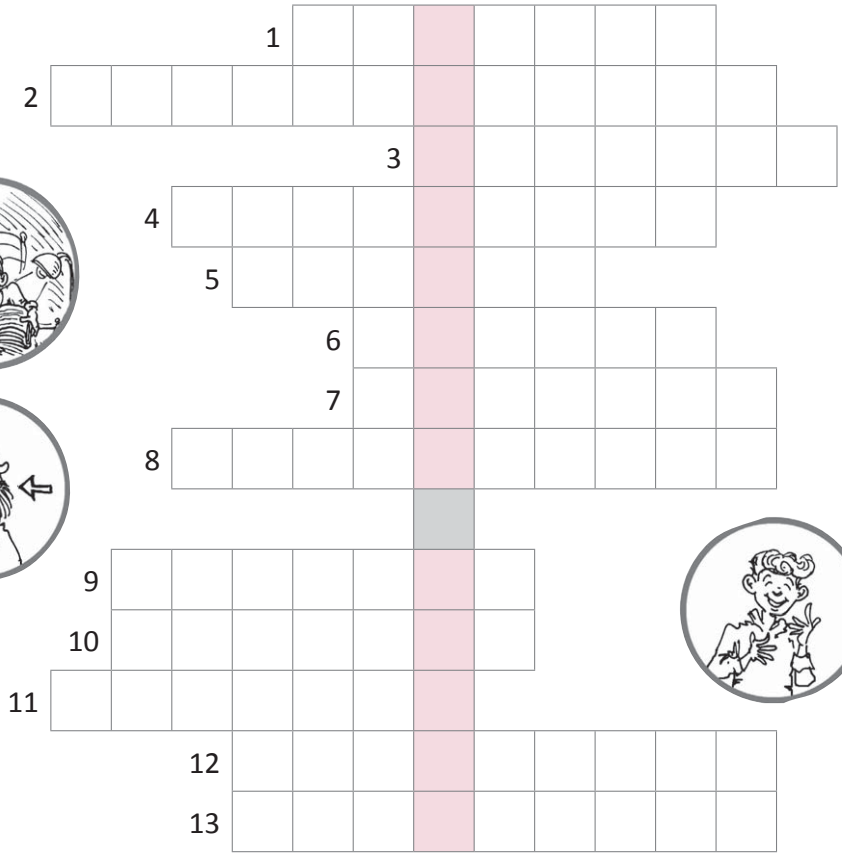

1. Człowiek leniwy.
2. Ktoś przystojny.
3. Osoba skąpa, tytuł komedii Moliera.
4. Lubi dowcipkować.
5. Bardzo pracowity.
6. Niebywale silny.
7. Zawsze wesoły, bez względu na sytuację.
8. Ktoś złośliwy.
9. Nosi brodę.
10. Bardzo mądry, darzony wielkim szacunkiem przez otoczenie.
11. Człowiek stary.
12. Ktoś zuchwały.
13. Bardzo sprytny.

7. Dopisz wyrazy pochodne o zabarwieniu dodatnim i ujemnym.

gruby – _____ , _____

but – _____ , _____

pies – _____ , _____

nos – _____ , _____

palec – _____ , _____

miska – _____ , _____

8. Napisz dwie kilkuzdaniowe historyjki, w których wykorzystasz wyrazy utworzone w poprzednim ćwiczeniu (w jednej – zdrobnienia, w drugiej – zgrubienia). Zwróć uwagę na różnice stylistyczne między oboma tekstami.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

9. Od podanych czasowników utwórz nazwy czynności. W powstałych wyrazach oddziel formanty. Następnie uzupełnij przytoczone hasła.

- przebywać → _____
- palić → _____
- zamykać → _____
- łowić → _____
- sprzątać → _____
- sprzedawać → _____
- przechodzić → _____
- wycierać → _____

_____ przez jezdnię dozwolone jest tylko w miejscach oznakowanych.	_____ na świeżym powietrzu służy zdrowiu.

Prosimy o _____ furtki.	_____ budynku odbywa się w każdy czwartek.
_____ alkoholu młodzieży do lat 18 jest zabronione.	Prosimy o _____ obuwia.
_____ ryb dozwolone jest tylko z brzegu.	_____ w tej sali wzbronione.

10. **Jakimi częściami mowy są wyrazy utworzone w poprzednim ćwiczeniu?**

_____

11. **Wyrazy z ramki podziel na cztery grupy i wpisz do tabeli. W górnych rubrykach każdej kolumny podaj kryterium podziału (znaczenie wyrazów).**

praczka • śpiew • rybka • sypialnia • granie • malarnia • kotuś • mycie • krawcowa • mistrzyni • palenisko • pokoik

12. **Często wymyślamy własne słowa na określenie różnych pojęć, rzeczy czy zjawisk. Wykorzystaj wiedzę na temat funkcji formantów słowotwórczych i spróbuj wyjaśnić, co mogą oznaczać podane wyrazy, których nie znajdziesz w słowniku poprawnej polszczyzny. W tym celu podkreśl formanty i podaj wyrazy podstawowe.**

- _____ → przebudzanka – _____
- _____ → podpowiadacz – _____
- _____ → śpiewalnia – _____
- _____ → pięknota – _____
- _____ → zapamiętywalnik – _____
- _____ → garniturowiec – _____